

Til Olje og energidepartementet, postmottak@oed.dep.no

INNSPILL TIL KONSESJONS- OG KLAGEBEHANDLING:

- 1. HELGELANDSKRAFT SINE REAKSJONER PÅ NVE'S FRARÅDNING NÅR DET GJELDER TOSDALEN KRAFTVERK**
- 2. NATURVERNFORBUNDETS KLAGE KONSESJON FOR KJELVIKA-, BJØRNSTOKK-, TVERRÅA- OG STOREELVA KRAFTVERK**

Ref. brev av 12.04.10 fra NVE: 200702165-50, 1270-48 ki/lami og 17.04.10 200704198-45 ki/auko samt OED sin befarung i Tosdalen og Leiråga 23.09.10.

- 1. HELGELANDSKRAFT SINE REAKSJONER PÅ NVE'S FRARÅDNING NÅR DET GJELDER TOSDALEN KRAFTVERK**

Naturvernforbundet er tilfreds med at NVE har gjort en samlet vurdering som grunnlag for sine vedtak og tilrådninger. Det hadde også vært ønskelig med en samlet beslutning. De ultimative krav Helgelandkraft har stilt ved fremming av de 6 søknader om at fire måtte med i vedtaket om utbyggingen, derav de to største, har utvilsomt påvirket høringsinstansene. Utbygger var også meget aktiv i høringsprosessen ved direkte innblanding i Brønnøy kommunes saksbehandling. Marin Harvest er kjørt fram som frontkjemper for den samla utbyggingen selv om behovet for kraft ved de foreliggende planer for utvidelse av smoltanlegget kun er 3 GWh.

Naturvernforbundet mener NVE sin tilråding om bygging av Leiråa kraftverk med effekt på 5 MW og produksjon på 29,8 GWh tilfredsstillende det lokale behovet for tilstrekkelig strømforsyning. Når vi har akseptert å prioritere denne utbyggingen er det fordi samfunnsnyten er størst ved at reguleringen også kan gi stabil vanntilførsel til smoltanlegget på Borkamo.

Det kom fram under befarungen at planene til Marin Harvest er svært lite konkret. **Naturvernforbundet ber derfor om at OED fastsetter rekkefølgebestemmelser om utvidelse av smoltanlegget før oppstart regulering av Leirvatnet godkjennes.** Oppdemningen og kostnadene ved reguleringen er kun begrunnet ut fra behovet for vannkvalitet til smoltproduksjonen.

Sammen med Tosdalen utgjør Holmvassdalen og Kjelvika et stort sammenhengende inngrepsfritt område. Det er en nasjonal målsetning å ta vare på denne naturtype. Spesielt verdifulle er store og sammenhengende områder med variasjon i naturtyper og som strekker seg fra fjell til fjord. Vi mener NVE har tatt hensyn til dette når de har frarådd kraftutbygging i Tosdalen.

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

Naturvernforbundet støtter NVE sine begrunnelser. Vi vil også tilføye at det ikke er behov for denne krafta noe som gjør at en på noen måte forsvarer naturinngrepet en kraftutbygging medfører.

St.meld. nr. 26 (2006-2007) Regjeringens miljøpolitikk, slår fast: *"Norge har sluttet seg til det internasjonale målet om å stanse tapet av biologisk mangfold innen 2010. Nedbygging, bruk og bruksendring av arealer regnes som den største trusselen mot det biologiske mangfoldet i Norge."*

Utbygging i Tosdalen har store negative konsekvenser for statusen området har som villmark. Tosdalen med sin storslåtte og varierte natur er også et viktig område for reindriftsnæringen, som lenge har vært under stort press på grunn av kraftutbygging på østsiden av Tosenfjorden. Tosdalen er også dårlig undersøkt i forhold naturverdier og samiske kulturminner.

Det vil være et svik mot disse verdier og nasjonal politikk om NVE lar seg presse til å tillate ei unødvendig kraftutbygging i strid med NVE sin tilråding.

2. NATURVERNFORBUNDETS KLAGE KONSESJON FOR KJELVIKA-, BJØRNSTOKK-, TVERRÅA- OG STOREELVA KRAFTVERK

NVE har ikke imøtekommet klager fra Naturvernforbundet i Nordland/Sør-Helgeland om at Helgelandskraft AS fikk konsesjon til bygging av Bjørnstokk-, Tverråa-, Storelvs Kraftverk, samt at Fjellkraft AS fikk konsesjon for Kjelsvika kraftverk. NVE kan ikke se at det i klagen er kommet fram nye momenter av vesentlig betydning, opprettholder vedtakene og har oversendt sakene til OED for endelig avgjørelse.

I klagen har vi etterlyst hvordan Naturmangfoldloven (NML) er lagt til grunn for vurdering i de 7 kraftutbyggingssakene i Tosbotn innenfor en radius på 4 km². Det ikke godt nok redegjort for utbyggingene i forhold til de krav NML stiller til utbyggers planer når det gjelder kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet og sumvirkninger. Vi er også uenig i NVE sin vurdering av samfunnsnyttens da den ikke er vurdert ut fra kraftbehovet i forhold til de mange naturinngrep i en lite berørt vassdragsnatur i et konsentrert geografisk område.

Naturvernforbundet imøteser en grundig og brei debatt om disse spørsmål når OED skal behandle klagesaken. Vi forutsetter at både MD og DN blir tatt med i vurderingen av hvordan NML skal legges til grunn for kraftutbyggingene i Tosbotn.

Vi er lite tilfreds med den måten samfunnsnyttens er vurdert. Som begrunnelse for vedtakene legger NVE vekt på at tiltaket vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig kraftproduksjon. Verdien av å beholde området mest mulig intakt er ikke vurdert. De positive ringvirkninger lokalt hevdes å være at tiltaket vil gi en varig inntekt til fylkeskommunen, grunneiere og kommunen. Generelle betraktninger om at grunneiere, kommune og fylkeskommune får inntekter står ikke på noen som helst måte i et rimelig forhold til de negative konsekvensene utbyggingen vil få i forhold til landskapsverdier, friluftsliv, biologisk mangfold, reindrift og redusert INON. Det er heller ikke i samsvar med de krav Vannrammedirektivet stiller når vannområder forringes av inngrep.

Vi mener at også kraftoverskuddet i region 3 må legges til grunn i forhold til samfunnsnyttens. Regionen har stort kraftoverskudd og dagens overføringslinjer ut av regionen har begrenset kapasitet for ny kraft. Kraft som følge av energifrigjøring og utbygging av ny kraft i mindre konfliktfylte områder må prioriteres

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

på overføringsnettet framfor utbygginger som er i strid med vedtatte miljømål eller usikre i forhold til disse. Spørsmål er ikke tilfredsstillende drøftet og besvart av NVE i KI-notat nr 11/2010.

Vi mener i tillegg at det er feil at saksbehandlerne i NVE, som senere skal avgjøre saken, utreder sumvirkningene etter NML, § 10. Dette er en oppgave utbygger skal pålegges.

§ 8 i NML utdyper hvilke krav til kunnskapsgrunnlaget som må foreligge:

”Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.

Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.”

§ 9 befester videre hvordan føre-var-prinsippet gjelder i forvaltningen:

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Det er videre viktig at enkeltutbygginger blir sett i sammenheng med andre belastninger på økosystemet. § 10 i NML lyder: *”En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastningen som økosystemet er eller vil bli utsatt for.”*

Naturvernforbundet mener NVE sin tilråding om bygging av Leiråa kraftverk med sine 5 MW og produksjon på 29,8 GWh tilfredsstillende det lokale behovet for tilstrekkelig kraftforsyning. **Når vi har akseptert å prioritere denne utbyggingen er det fordi samfunnsnyten er størst ved at reguleringen også kan gi stabil vanntilførsel til smoltanlegget på Borkamo.**

Naturvernforbundet er tilfreds med at NVE har gjort en samlet vurdering som grunnlag for sine vedtak og tilrådingene. Det hadde også vært ønskelig med en samlet beslutning. De ultimative krav Helgelandskraft har stilt ved fremming av de 6 søknader om at fire måtte med i vedtaket om utbyggingen, derav de to største, har utvilsomt påvirket høringsinstansene. Utbygger var også meget aktiv i høringsprosessen ved direkte innblanding i Brønnøy kommunes saksbehandling. Brønnøy kommune har heller ikke fulgt sine egne miljømål ved å tilrå alle 7 utbygginger, Kjelvika inkludert:

”Overordna miljømål for Brønnøy (vedtatt 10.11.93)

- Kommunen vil gjennom aktiv bruk av ”føre var prinsippet”, arbeide for ei samfunnsutvikling som ikke forringer naturens produksjonspotensial og uten at viktige natur- og kulturverdier går tapt
- Miljøvern hensyn skal legges til grunn for kommunens virksomhet ved planlegging og politikktutforming. Kommunen vil på kort og lang sikt ivareta naturverninteressene ved planlegging og arealdisponering, sikre biologisk mangfold, viktige naturområder og landskapstrekk og sørge for å gjennomføre restaureringstiltak i forbindelse med tidligere naturinngrep.”

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

Kjelvika kraftverk

Sammen med Holmvassdalen og Tosdalen utgjør Kjelvika et stort og sammenhengende inngrepsfritt område. Det er en nasjonal målsetning å stoppe tapet av INON, særlig de villmarkspregede områder. Spesielt verdifulle er store og sammenhengende områder med stor variasjon i naturtyper og som strekker seg fra fjell til fjord. Vi mener NVE ikke har tatt tilstrekkelig hensyn til dette når de har sagt ja til kraftutbygging i Kjelvika.

Utbygging i Kjelvika har store negative konsekvenser for statusen området har som villmark. De hensyn som NVE vektla i forhold til Tosdalen gjelder i høyeste grad også for Kjelvika, storslått natur og viktig for reindriftsnæringen. Kjelvika er dårlig undersøkt i forhold naturverdier og samiske kulturminner.

Bjørnstokk kraftverk

Bjørnstokkelva har utløp innerst i Tosenfjorden ca. 300 meter vest for Storelvas utløp. Nedbørfeltet har store høydeforskjeller og har flere større vann. Vassdraget fører anadrom fisk i ca. 300 meter. Det er usikkert om dette er stort nok areal til at elva har egne bestander av anadrom fisk. Det er ikke registrert rødlistede arter i prosjektområdet, men det er sannsynlig at flere rødlistede rovfuglarter benytter fjellsidene til hekking. Det er ikke registrert truede naturtyper.

Fjellområdene nord for prosjektområdet er del av et større inngrepsfritt naturområde. Det er sporadisk reindrift i området rundt Bjørnstokkvatna. Det er mye brukte turstier i området, og friluftslivsaktivitet i form av turer opp til Bjørnstokkvatna og videre til Breivasstinden og/eller Lomsdalen fra Tosbotn går vest for Bjørnstokkelva.

Tverråa kraftverk

Tverråa er et sidevassdrag til Storelva, og har samløp med denne omtrent 700 meter fra utløpet i Tosenfjorden. En elvestrekning på omtrent 1,2 km vil få kraftig redusert vannføring som følge av tiltaket.

Det er registrert en naturtype med lokal verdi - ei bekkekløft som kommer inn i Tverråa fra øst. Det er ikke registrert rødlistede arter i prosjektområdet, men det er sannsynlig at flere rødlistede rovfuglarter benytter fjellsidene til hekking. Fjellområdene nord for prosjektområdet er del av et større inngrepsfritt naturområde.

Storelva kraftverk

Storelva renner fra Tosdalsvatnet ned til Tosenfjorden, og har utløp ved tettstedet Tosbotn. Elva er middels stor med flere sidevassdrag deriblant Kromåa. Vassdraget er mer synlig i landskapet enn de andre elvene i området pga. nærhet til bebyggelse og vei. En elvestrekning på 1300 meter i Storelva og 1400 meter i Kromåa vil få kraftig redusert vannføring som følge av tiltaket.

Sterkt redusert vannføring vil medføre middels negative konsekvenser for landskap, fuglearter, karplanter, lav- og moseflora, fisk og andre organismer som er knyttet til rennende vann. Opplevelsesverdien av Storfossen vil bli redusert. Terrenginngrep som bygging av inntaksdam, nedgravd rørtrase, anleggsveg, kraftstasjonsbygning med utløpskanal og trase for jordkabel vil gi negative konsekvenser for biologisk mangfold og landskap. Ulempene vil være størst under, og i noen år etter anleggsfasen. Anadrom strekning i Storelva forventes ikke å bli påvirket av en utbygging. Kromåas verdi som oppvekstområde for anadrom fisk vil bli redusert. Forstyrrelser knyttet til anleggsarbeid og annen ferdsel/aktivitet vil virke negativt inn på fugle- og dyrelivet. Inntaket vil bli liggende rett sør for et

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

større inngrepsfritt naturområde, med det vil kun bli et lite bortfall av inngrepsfrie områder som følge av en utbygging.

Sumvirkninger

NVE har en gjennomgang av sumvirkninger generelt og spesielt for det enkelte prosjekt i KI-notat nr 11/2010. I OEDs retningslinjer for små vannkraftverk defineres sumvirkninger som de samlede konsekvenser av flere små vannkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område, eller de systematiske virkninger små vannkraftanlegg har på et tema, for eksempel en art eller en naturtype, innenfor et større geografisk område. Dette er en av grunnene til at NVE ønsket å se de syv kraftprosjektene i Tosbotn samlet.

Flere av høringsinstansene har kommentert at utbygging av alle de omsøkte prosjektene i Tosbotn i sum kan gi større negative konsekvenser enn de enkeltstående prosjektene. Sumvirkninger for landskapsopplevelsen, friluftsliv, det biologiske mangfoldet og reindriftsnæringen er særlig fremhevet. Metoder for vurdering av sumvirkninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er svakt utviklet. Sumvirkninger bør imidlertid vurderes ut i fra tålegrenser i den grad slike grenser er definerte eller mulig å fastsette.

Naturvernforbundet kan ikke se at sumvirkninger er blitt vurdert i henhold til LOV 2009-06-19 nr 100: Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) som trådte i kraft 2009-07-01.

Biologisk mangfold

Når det gjelder biologisk mangfold, kan flere små kraftverk få konsekvenser da de ofte berører bestemte vassdragelementer som kan ha viktige biologiske funksjoner som for eksempel fossesprøytoner og bekkekløfter. Flere utbygginger innen et avgrenset område kan medføre en utilsiktet nedbygging av visse naturtyper og leveområder for planter og dyr slik at det biologiske mangfoldet lokalt eller regionalt blir betydelig negativt påvirket.

Naturvernforbundet tar til etterretning de undersøkelser og vurderinger NVE har gjort. Vi ber likevel at konsekvenser og sumvirkninger blir vurdert av Helgelandkraft i forhold til NML. Utbygger og konsulent viser etter vår mening ikke tilstrekkelig hensynskrevende naturtyper og reindrifta sine behov for arealer.

Vi er tilfreds med at NVE har avslått søknad om bygging av Lille Tosdalen kraftverk og anbefalt OED om å avslå søknad om Tosdalen kraftverk. Etter vår vurdering vil også de andre 5 prosjektene ha store konsekvenser for landskapet, biologisk mangfold og friluftsliv. Det gjelder i særlig grad Kjelvika kraftverk som vi også har påklaget.

Kraftsituasjonen

Som begrunnelse for vedtaket legger NVE vekt på at tiltakene vil gi positive ringvirkninger lokalt og en viss økning i ny årlig kraftproduksjon.

Kraftproduksjonen vil finne sted i regionen 3, der kraftoverskuddet er vel 40 %, og dagens overføringslinjer ut av regionen har begrenset kapasitet for ny kraft. Naturvernforbundet mener frigjort kraft fra energisparing og mindre konfliktfylte utbygginger må prioriteres. Fornybar kraft er bare miljøvennlig når andre miljømål blir ivaretatt.

Kraftbehovet lokal kan dekkes ved en utbygging, f.eks Leiråa dersom de også blir utvidelse av smoltanlegget på Borknamo. I motsatt fall vil Bjørnstokkelva være å foretrekke. En utbygging som øker

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	

kraftoverskuddet kan redusere kraftprisen slik at mer lønnsomme klimatiltak som gir energifrigjøring ikke blir gjennomført.

Samfunnsnyten

I 1987 ble det etablert et settefiskanlegg ved utløpet av Leiråa. Dette anlegget er i dag Tosbotns hjørnesteinsbedrift og derfor særs viktig for bygdas fremtid. Naturvernforbundet er enig at dette anlegget har stor samfunnsnytte lokalt og bør få tilstrekkelig og stabil strømleveranse. En utbygging av Leiråa kraftverk vil imøtekomme dette behov.

Oppsummering

Gjennom konsesjonsbehandlingen har NVE lagt vekt på den samlede belastningen av vannkraftutbygging i et geografisk avgrenset område, slik det kommer frem i forarbeidene til vannressursloven i (Ot.prp. nr. 39 1998-99, s. 105) og OEDs retningslinjer for små vannkraftverk (juni 2007). Selv om hvert enkelt utbyggingsprosjekt i mange tilfeller kan ha relativt små eller begrensede negative virkninger for miljø og andre brukerinteresser, kan de samlede konsekvensene av flere slike prosjekter innen samme område få store og utilsiktede konsekvenser. Metoder for vurdering av sumvirkninger av flere tiltak innen et definert geografisk område er svakt utviklet. Naturvernforbundet imøteser en grundig og bred debatt om disse spørsmål når OED skal behandle klagesaken. Vi forutsetter at både MD og DN blir tatt med i vurderingen om hvordan Naturmangfoldloven skal legges til grunn for kraftutbyggingen i Tosbotn.

Det vil være sterk i strid med vedtatte miljømål om OED går mot NVE sin frarådning når det gjelder Tosbotn kraftverk. Bjørnstokk, Tverråa, Storelva og Kjelvika kraftverk må heller ikke bygges da vi mener ulempene samlet sett er klart større enn samfunnsnyten.

Med vennlig hilsen

Erling Solvang
Leder Naturvernforbundet Nordland

Brita Grøneng
Leder Naturvernforbundet Sør-Helgeland

Kopi: Miljøverndepartementet
Direktoratet for Naturforvaltning
Norges vassdrags- og energidirektorat
Fylkesmannen i Nordland
Nordland Fylkeskommune
Reindriftsforvaltningen i Nordland
Brønnøy kommune
Norges Naturvernforbund
Forum for Natur og friluftsliv Nordland

Naturvernforbundet i Nordland, Postboks 1447, 8602 Mo	Fylkesleder Erling Solvang tlf 95254075 E-post: erlsolv@online.no
Organisasjonsnr.: 994 882 023	